

مالیه عمومی و بودجه

سری کتابهای کمک آموزشی کارشناسی ارشد

مجموعه مدیریت

مؤلف: محسن ابراهیمی

سرشناسه	: ابراهیمی، محسن
عنوان	: مالیه عمومی و بودجه
مشخصات نشر	: تهران: مشاوران صعود ماهان، ۱۳۹۸
مشخصات ظاهری	: ۲۳۹ ص
فروست	: سری کتابهای کمک آموزشی کارشناسی ارشد
شابک	: 978-600-458-692-4
وضعیت فهرست نویسی	: فیپای مختصر
یادداشت	: این مدرک در آدرس http://opac.nlai.ir قابل دسترسی است.
شماره کتابشناسی ملی	: ۳۸۸۲۰۶۹

نام کتاب: مالیه عمومی و بودجه
مدیران مسئول: هادی سیاری، مجید سیاری
مؤلف: محسن ابراهیمی
مدیر تولید محتوا: سمیه بیگی
ویراستار علمی: فلورا متین نجاتی
ناشر: مشاوران صعود ماهان
نوبت و تاریخ چاپ: اول / ۱۳۹۸
تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه
قیمت: ۵۱۰/۰۰۰ ریال
شابک: ISBN: ۹۷۸-۶۰۰-۴۵۸-۶۹۲-۴

انتشارات مشاوران صعود ماهان: خیابان ولیعصر، بالاتراز تقاطع مطهری،

روبروی قنادی هتل بزرگ تهران، جنب بانک ملی، پلاک ۲۵۰

تلفن: ۴-۸۸۱۰۰۱۱۳

سخن ناشر

«ن والقلم و ما یسطرون»

کلمه نزد خدا بود و خدا آن را با قلم بر ما نازل کرد.

به پاس تشکر از چنین موهبت الهی، موسسه ماهان درصدد برآمده است تا در راستای انتقال دانش و مفاهیم با کمک اساتید مجرب و مجموعه کتب آموزشی خود برای شما داوطلبان ادامه تحصیل در مقطع کارشناسی ارشد گام موثری بردارد. امید است تلاش‌های خدمتگزاران شما در این موسسه پایه‌گذار گام‌های بلند فردای شما باشد. مجموعه کتاب‌های کمک آموزشی ماهان به‌منظور استفاده داوطلبان کنکور کارشناسی ارشد سراسری و آزاد تالیف شده‌اند. در این کتاب‌ها سعی کرده‌ایم با بهره‌گیری از تجربه اساتید بزرگ و کتب معتبر داوطلبان را از مطالعه کتاب‌های متعدد در هر درس بی‌نیاز کنیم.

دیگر تالیفات ماهان برای سایر دانشجویان به‌صورت ذیل می‌باشد.

● **مجموعه کتاب‌های ۸ آزمون:** شامل ۵ مرحله کنکور کارشناسی ارشد ۵ سال اخیر به همراه ۳ مرحله آزمون تالیفی ماهان همراه با پاسخ تشریحی می‌باشد که برای آشنایی با نمونه سوالات کنکور طراحی شده است. این مجموعه کتاب‌ها با توجه به تحلیل ۳ ساله اخیر کنکور و بودجه‌بندی مباحث در هریک از دروس، اطلاعات مناسبی جهت برنامه‌ریزی درسی در اختیار دانشجو قرار می‌دهد.

● **مجموعه کتاب‌های کوچک:** شامل کلیه نکات کاربردی در گرایش‌های مختلف کنکور کارشناسی ارشد می‌باشد که برای دانشجویان جهت جمع‌بندی مباحث در ۲ ماهه آخر قبل از کنکور مفید می‌باشد. بدین‌وسیله از مجموعه اساتید، مولفان و همکاران محترم خانواده بزرگ ماهان که در تولید و به‌روزرسانی تالیفات ماهان نقش موثری داشته‌اند، صمیمانه تقدیر و تشکر می‌نماییم. دانشجویان عزیز و اساتید محترم می‌توانند هرگونه انتقاد و پیشنهاد درخصوص تالیفات ماهان را از طریق سایت ماهان به آدرس mahan.ac.ir با ما در میان بگذارند.

موسسه آموزش عالی آزاد ماهان

سخن مؤلف

دروس مالیه عمومی و بودجه یکی از دروس تخصصی رشته مدیریت دولتی است که در آن مطالب مهمی در مورد وظایف مالی دولت و چگونگی انجام آنها مورد بحث قرار می‌گیرد و در آزمون کارشناسی ارشد رشته مدیریت نیز یکی از مواد آزمون برای گرایش مدیریت دولتی است. در این گرایش مجموعاً دو درس به‌عنوان دروس تخصصی مطرح می‌باشد که عبارتند از: ۱- مالیه عمومی و بودجه ۲- حسابداری دولتی. به‌علت محدود بودن تعداد دروس تخصصی در این گرایش، تعداد سوالات هر یک از این دروس در آزمون کارشناسی ارشد بسیار زیاد است و کسب امتیاز مناسب در آنها، نقش تعیین کننده‌ای در موفقیت در این آزمون دارد. در تألیف این جزوه سعی شده است که مطالب مهم کتاب‌ها و جزوات در این زمینه گردآوری شود به نحوی که با تهیه حجم مناسبی، مطالب مهم پوشش داده شود و داوطلب با صرف وقت معقول برای مطالعه آن، امتیاز مناسبی در این درس کسب کند. این جزوه همچنین منبع مناسبی برای دانشجویان در رابطه با واحدهای درسی مالیه عمومی و بودجه‌بندی دولتی می‌باشد. این کتاب در دو بخش ۱- مالیه عمومی و ۲- بودجه نوشته شده است. در بخش اول به سه فصل مالیه عمومی، درآمدهای عمومی و اصول مالیات‌ها پرداخته می‌شود. در بخش دوم به چهار فصل تعاریف و اصول بودجه‌بندی، مراحل بودجه‌بندی، مراحل طبقه‌بندی بودجه و روش‌های تنظیم بودجه پرداخته می‌شود. امیدوارم که مجموعه پیش‌رو، ابزار مناسبی برای فهم این درس برای دانشجویان و کسب تسلط لازم برای داوطلبان آزمون کارشناسی ارشد باشد.

با آرزوی موفقیت شما
محسن ابراهیمی

بخش اول - مالیه عمومی

۱۱ فصل اول: مالیه عمومی
۱۲ تعریف مالیه عمومی
۱۲ تعریف مالیه خصوصی
۱۳ تحول مالیه عمومی
۱۵ وظایف مالیه عمومی (وظایف دولت در بعد اقتصادی)
۱۷ هزینه‌های عمومی
۲۳ سوالات چهارگزینه‌ای تالیفی و پاسخنامه فصل اول
۲۶ سوالات چهارگزینه‌ای سراسری و پاسخنامه فصل اول
۳۶ سوالات چهارگزینه‌ای آزاد و پاسخنامه فصل اول
۴۰ فصل دوم: درآمدهای عمومی
۴۱ انواع تقسیم‌بندی‌های درآمدهای عمومی
۴۱ درآمدهای مالیاتی دولت‌ها
۴۳ واژه‌شناسی مالیات‌ها
۴۳ مالیات‌های مستقیم
۴۴ مالیات‌های غیرمستقیم
۴۹ معیارهای منطق مالی و نافعیت مالیات
۴۹ قرضه‌های عمومی
۵۱ آثار قرضه داخلی
۵۲ شرایط ایجاد و انتشار قرضه ملی
۵۲ موارد استفاده از قرضه‌های ملی
۵۵ درآمدهای پولی
۵۶ درآمدهای خالصه و سایر درآمدها
۵۶ درآمدهای غیرمالیاتی
۵۸ سوالات چهارگزینه‌ای تالیفی و پاسخنامه فصل دوم
۶۰ سوالات چهارگزینه‌ای سراسری و پاسخنامه فصل دوم
۶۸ سوالات چهارگزینه‌ای آزاد و پاسخنامه فصل دوم

۷۳	فصل سوم : اصول مالیات
۷۴	اصول مالیات کلاسیک
۷۴	قواعد چهارگانه آدام اسمیت
۷۵	اصول مالیات جدید
۷۵	عدالت مالیاتی و اصول عدالت مالیاتی
۷۷	انتقال مالیات و تعیین پرداخت کننده حقیقی و نهایی آن
۷۹	ظرفیت مالیاتی
۸۰	سیاست مالی و پولی
۸۷	سوالات چهارگزینه‌ای تالیفی و پاسخنامه فصل سوم
۸۹	سوالات چهارگزینه‌ای سراسری و پاسخنامه فصل سوم
۱۱۱	سوالات چهارگزینه‌ای آزاد و پاسخنامه فصل سوم

بخش دوم - بودجه

۱۲۵	فصل اول: تعاریف و اصول بودجه
۱۲۶	فلسفه بودجه‌بندی
۱۲۶	خاستگاه بودجه
۱۲۶	تعاریف قانونی بودجه
۱۲۹	سیر تکوین مفهوم و نقش بودجه
۱۳۰	ارتباط بودجه با مفاهیم و ابزارهای مدیریت
۱۳۰	اصول بودجه
۱۳۴	تعادل از نظر کلاسیک‌ها
۱۳۴	تعادل در مالیه جدید
۱۳۶	انواع کسری بودجه
۱۳۶	راه‌های تامین مالی کسر بودجه
۱۳۷	فرایند تنظیم قانون تفریح بودجه
۱۴۰	سوالات چهارگزینه‌ای تالیفی و پاسخنامه فصل اول
۱۴۲	سوالات چهارگزینه‌ای سراسری و پاسخنامه فصل اول
۱۵۳	سوالات چهارگزینه‌ای آزاد و پاسخنامه فصل اول
۱۵۸	فصل دوم: مراحل بودجه‌بندی
۱۶۰	مراحل فرعی تهیه، تنظیم و پیشنهاد بودجه و مراجع مسئول آن
۱۶۱	شرح تفصیلی مرحله تصویب بودجه
۱۶۲	انواع بودجه تقدیمی به مجلس
۱۶۴	اجرای بودجه
۱۶۴	نظارت بر بودجه
۱۶۵	سازمان‌های بودجه‌ای
۱۶۹	سوالات چهارگزینه‌ای تالیفی و پاسخنامه فصل دوم
۱۷۲	سوالات چهارگزینه‌ای سراسری و پاسخنامه فصل دوم
۱۸۰	سوالات چهارگزینه‌ای آزاد و پاسخنامه فصل دوم

۱۸۶	فصل سوم: مراحل طبقه‌بندی بودجه
۱۸۶	اهداف طبقه‌بندی بودجه‌ای
۱۸۶	انواع طبقه‌بندی‌های بودجه‌ای
۱۸۶	طبقه‌بندی درآمدها و سایر منابع تامین اعتبار
۱۸۸	طبقه‌بندی هزینه‌ها یا طبقه‌بندی محاسباتی
۱۸۹	طبقه‌بندی عملیاتی (برنامه‌ای)
۱۹۰	طبقه‌بندی سازمان‌ها
۱۹۱	طبقه‌بندی اقتصادی
۱۹۲	سوالات چهارگزینه‌ای تالیفی و پاسخنامه فصل سوم
۱۹۵	سوالات چهارگزینه‌ای سراسری و پاسخنامه فصل سوم
۲۰۲	سوالات چهارگزینه‌ای آزاد و پاسخنامه فصل سوم
۲۰۶	فصل چهارم: روش‌های تنظیم بودجه
۲۰۶	روش‌های برآورد درآمد
۲۰۷	روش‌های برآورد هزینه
۲۰۸	روش‌های نوین بودجه‌ریزی
۲۰۹	روش تهیه و تنظیم بودجه در شرکت‌های دولتی
۲۰۹	تفاوت بودجه شرکت‌های دولتی با دستگاه‌های دولتی
۲۱۰	تهیه و تنظیم بودجه موسسات بازرگانی و انتفاعی دولتی
۲۱۲	سوالات چهارگزینه‌ای تالیفی و پاسخنامه فصل چهارم
۲۱۴	سوالات چهارگزینه‌ای سراسری و پاسخنامه فصل چهارم
۲۱۸	سوالات چهارگزینه‌ای آزاد و پاسخنامه فصل چهارم
۲۲۰	سوالات کنکور سراسری ۹۴
۲۲۲	پاسخ سوالات کنکور سراسری ۹۴
۲۲۴	سوالات کنکور سراسری ۹۵
۲۲۶	پاسخ تشریحی سوالات کنکور سراسری ۹۵
۲۲۸	سوالات کنکور سراسری ۹۶
۲۳۰	پاسخ تشریحی سوالات کنکور سراسری ۹۶
۲۳۱	سوالات کنکور سراسری ۹۷
۲۳۲	پاسخ تشریحی سوالات کنکور سراسری ۹۷
۲۳۵	سوالات کنکور سراسری ۹۸
۲۳۷	پاسخ تشریحی سوالات کنکور سراسری ۹۸
۲۳۹	منابع

بخش اول

مالیه عمومی

عناوین اصلی

- ◆ فصل اول: مالیه عمومی
- ◆ فصل دوم: درآمدهای عمومی
- ◆ فصل سوم: اصول مالیات

فصل اول

مالیه عمومی

- ◆ تعریف مالیه عمومی
- ◆ تعریف مالیه خصوصی
- ◆ تحول مالیه عمومی
- ◆ وظایف مالیه عمومی (وظایف دولت در بعد اقتصادی)
- ◆ هزینه‌های عمومی

مالیه عمومی

تعریف مالیه عمومی

بررسی مسائل مربوط به هزینه‌های دولت و روش‌های تأمین آن یعنی مالیات، قرضه و ایجاد پول جدید درآمدها و مخارج دولت و نتایج حاصل از هر یک، موضوع مالیه عمومی است. مالیه عمومی یکی از موضوعاتی است که در مرز اقتصاد و سیاست قرار دارد. وجه تولید و توزیع شخصی بر افراد جامعه تأثیر دارد و بر مصرف جامعه هم مؤثر است.

هدف از فعالیت‌های دولت تحصیل سود نیست بلکه تأمین رفاه اقتصادی و اجتماعی است؛ بنابراین اصل سود نهایی در مورد فعالیت‌های دولت به اصل مطلوبیت نهایی اجتماعی تبدیل می‌شود؛ یعنی هدف دولت‌ها از جمع‌آوری درآمد و تقبل هزینه‌ها باید حداکثر کردن مطلوبیت اجتماعی باشد. بخش‌های عمده مالیه عمومی عبارت است از: ۱- هزینه‌های عمومی ۲- درآمدهای عمومی ۳- اداره امور مالی شامل بودجه‌بندی، حسابرسی و حفاظت از وجوه در اختیار دولت

نکته: مهم‌ترین هدف مالیه عمومی تأمین ثبات اقتصادی است.

قانون طلایی سرمایه عمومی: سهم بدهی و دیون دولتی نباید از سرمایه‌گذاری خالص دولتی تجاوز نماید.

تعریف مالیه خصوصی

در مورد اصول قواعد و وسایل تهیه درآمد به‌منظور تأمین هزینه‌های واحدهای بخش خصوصی اقتصاد است با هدف کسب سود.

وجه تشابه مالیه عمومی و مالیه خصوصی

- در هر دو، مساله موازنه دخل و خرج (درآمد و هزینه) مطرح است.
- در هر دو، مساله حداکثر کردن منافع با استفاده از حداقل منابع مورد توجه است.
- در هر دو، مساله استقرار برای پوشاندن شکاف دخل و خرج جاری، امری ضروری است.
- در هر دو، می‌توان از راه افزایش مخارج سرمایه‌گذاری به افزایش درآمد، دست یافت.

وجه تفاوت مالیه عمومی و مالیه خصوصی

- در مالیه خصوصی، هزینه‌ها باید با درآمد هماهنگ شوند درحالی‌که در مالیه عمومی در اکثر مواقع، درآمدها با هزینه‌ها هماهنگ می‌شوند؛ یعنی دولت ابتدا خرج می‌کند و سپس به تعدیل درآمد خود با مخارج خویش می‌پردازد. اما افراد نوعاً مخارج خود را با درآمدها تطبیق می‌دهند.
- مهم‌ترین تفاوت بین مالیه عمومی و خصوصی مساله اختیار و توانایی در اعمال قوه قهریه برای تحصیل درآمد توسط دولت می‌باشد. با این توضیح که دولت تنها دستگاهی است که مجاز و محق است تا قسمتی از درآمد و یا دارایی افراد را به خود انتقال دهد در صورتی‌که هیچ و یا دو دستگاهی در قلمرو مالیه خصوصی این قدرت را ندارد.
- در مالیه خصوصی، الزامی ندارد که بودجه‌ها سالیانه تنظیم شوند درحالی‌که در مالیه عمومی، بودجه‌های دولتی نوعاً سالیانه

تنظیم می‌شوند.

- در مالیه خصوصی، تنها از طریق تأمین منابع مالی، استقراض بیرونی است درحالی‌که در مالیه عمومی از روش‌های استقراض درونی هم می‌توان بهره گرفت.
- مالیه خصوصی از امتیاز خاص «سیاست کسر بودجه» برخوردار نمی‌باشد.
- هدف مالیه خصوصی، حداکثر کردن رضایتمندی یا سود بنگاه در رابطه با استفاده از مقادیر مشخص از عوامل است، درحالی‌که هدف مالیه عمومی، تحصیل حداکثر سود اجتماعی است که در سیمای تحقق اشتغال کامل، توزیع درست‌تر درآمد و ثروت، رشد و ثبات اقتصادی و نبود آثار تورمی و... ظاهر می‌شود.
- شعاع زمانی و مخاطره در مالیه خصوصی محدودتر است، درحالی‌که در مالیه عمومی گسترده‌تر است.
- بودجه‌گذاری احتیاطی برای بخش خصوصی هنر به‌شمار می‌آید ولی چنین کاری در بخش عمومی ضرورت ندارد.
- مالیه خصوصی تن‌پوشی راگونه دارد اعتبار بخش خصوصی به آنچه واقعاً دارد، نیست بلکه به آن چیزی است که به نمایش می‌گذارد.
- مالیه خصوصی از پشتیبانی قوه مجریه به‌طور مطلق برخوردار نمی‌باشد، درحالی‌که دولت می‌تواند با وضع قانون، مالیات‌ها را تغییر دهد و درآمد فزون‌تری کسب نماید و یا با لغو برخی از قوانین از میزان هزینه‌هایش بکاهد.
- مالیه خصوصی خطر کمتری نسبت به مالیه عمومی دارد.

تحول مالیه عمومی

الف) مالیه عمومی غیرفعال

- ب) **مالیه عمومی بی‌طرف:** علمای اقتصادی پیرو مکتب کلاسیک و فیزیوکرات‌ها معتقد به عدم مداخله دولت در امور اقتصادی (دولت شب‌پا) بودند و بهترین دولت را کوچک‌ترین دولت می‌دانستند. در این تفکر، بودجه‌ها باید متعادل باشد؛ یعنی: درآمد=هزینه. آدام اسمیت وظایف دولت را به سه دسته تقسیم می‌کند:
- ۱- حفظ جامعه از حمله خارجی (حفظ امنیت)
 - ۲- ایجاد سازمان‌های قضایی (تأمین عدالت)
 - ۳- انجام آن گروه از فعالیت‌هایی که بخش خصوصی قادر به انجام آن نیست.

ج) مالیه عمومی مثبت:

در این تفکر، دولت نقش فعال و مثبتی در فعالیت‌های اقتصادی دارد. (دولت رفاه) با شکست عقاید کلاسیک‌ها در تأمین رفاه اقتصادی و اجتماعی برای جامعه و وقوع بحران بزرگ اقتصادی دنیا (۳۳ - ۱۹۲۹) و نیاز به دخالت دولت‌ها در مهار بحران نظرات علمای اقتصاد جدید مانند کینز در مورد عدم‌توانایی سیستم اقتصاد سرمایه‌داری در تضمین حداکثر رفاه اقتصادی و اجتماعی برای جامعه ظهور کرد و مالیه عمومی همگام با افزایش وظایف دولت و اهمیت آن نقش مثبت و فعالی در فعالیت‌های اقتصادی یافته است.

اقتصاد ارشادی = دولت با استفاده از ابزار بودجه، به تنظیم و کنترل و ارشاد اقتصاد می‌پردازند.

در این دیدگاه، هزینه = منابع مالی }
درآمد
سایر منابع تأمین اعتبار

یعنی دولت برای تأمین هزینه‌های خود می‌تواند استقراض کند که این عمل، خود دارای آثار اقتصادی می‌باشد که قابل بررسی است. قرضه به‌عنوان آخرین راه تأمین کمبود درآمدهای دولت نه‌تنها یکی از وسایل اجرای سیاست مالی دولت است وظیفه مهمی را نیز در سیستم پولی و کنترل حجم اعتبارات بر عهده دارد.

دلایل وجود دولت:

- ۱- ترتیبات قراردادی و مبادلاتی برای بازار بدون وجود دولت امکان ندارد.
- ۲- ورود به بازار باید آزاد باشد و مصرف‌کنندگان و تولیدکنندگان باید آگاهی کامل از وضع بازار داشته باشند که این امر بدون

وجود دولت محقق نمی‌شود.

۳- سیستم بازار لزوماً موجب اشتغال کامل، تثبیت قیمت‌ها و رشد اقتصادی نخواهد شد.

۴- وجود کالاهای عمومی که بخش خصوصی مایل به سرمایه‌گذاری در این بخش نمی‌باشد و کالاهای عمومی را دولت باید تامین کند. کالای عمومی، کالایی است که مکانیزم بازار بر روی آن اثر ندارد و برای عموم ارائه می‌شود و پرداخت هزینه آن شرط استفاده از آن نمی‌باشد.

نکته: مکانیسم بازار در تخصیص منابع در مورد کالاهای عمومی، انحصار و پیامدهای خارجی با شکست مواجه می‌شود. دو خاصیت عمده بین کالاها و خدمات تمایز ایجاد می‌کند. این دو خاصیت، رقابت‌پذیری و قابلیت تخصیص منافع است. بر این اساس، می‌توان کالاها و خدمات را به چهار دسته عمده تقسیم کرد:

A: کالاها و خدمات خصوصی: کالاها و خدماتی هستند که رقابت‌پذیر بوده و منافع آن‌ها قابل تخصیص به فردی خاص می‌باشد. رقابت مزبور در بازار و از طریق پیشنهاد قیمت‌های بالاتر صورت می‌گیرد. شرط اصلی استفاده از کالاها و خدمات خصوصی، پرداخت بهای آن‌هاست. به‌طور کلی، مشخصات اساسی این دسته از کالاها و خدمات به شرح زیر می‌باشد:

۱- قابل تقسیم بودن

۲- تاثیر خارجی ناچیز (یا بدون تاثیر خارجی)

۳- ثبات یا افزایش هزینه تمام‌شده در نقطه مطلوب تخصیص (هزینه نهایی = درآمد متوسط)

۴- هزینه نهایی در نقطه مطلوب تخصیص بالاتر از صفر می‌باشد. (هزینه نهایی = درآمد متوسط)

۵- قبول خطر معقول یا اندک در نتیجه وجود اطلاعات لازم در وضع بازار

۶- عدم وجود شرایط انحصاری یا کمیابی منابع

۷- پدیده ازدحام برای کالای خصوصی صادق نیست.

B: کالاها و خدمات عمومی: ماهیت برخی کالاها و خدمات به‌گونه‌ای است که تمام یا اکثریت افراد جامعه از نتیجه آن برخوردارند، اعم از اینکه برای ایجاد آن سهمی پرداخت کرده یا نکرده باشند. این نوع کالاها و خدمات را کالاها و خدمات عمومی گویند. این نوع کالاها و خدمات رقابت‌پذیر نبوده و خاصیت مصرف هم‌زمان دارند و در مرحله بعد، منافع آن‌ها نیز قابل تخصیص به فرد خاصی نیست. در واقع، خاصیت اصلی این دسته از کالاها و خدمات، عدم رقابت‌پذیری است. این دسته، اگر کالاها و خدمات عمومی را بدون محدودیت عدم رقابت‌پذیری حفظ کنند، کالاها و خدمات عمومی خالص (سره) نامیده می‌شوند. مانند: برنامه‌های تلویزیونی و دفاع ملی. برخلاف کالاها و خدمات خصوصی که شرط اصلی استفاده از آن‌ها پرداخت بهای آن‌هاست، در مورد کالاها و خدمات عمومی، پرداخت بها به صورت فردی مطرح نیست بلکه جامعه به‌طور کلی هزینه آن را پرداخت می‌کند و تمام افراد جامعه از آن برخوردارند. به‌طور کلی، مشخصات اساسی این دسته از کالاها و خدمات به شرح زیر می‌باشد:

۱- غیرقابل تقسیم بودن

۲- تاثیرات خارجی قوی

۳- تنزل هزینه تمام‌شده در نقطه مطلوب تخصیص (هزینه نهایی = درآمد متوسط)

۴- هزینه نهایی در نقطه مطلوب تخصیص نزدیک به صفر می‌باشد. (هزینه نهایی = درآمد متوسط)

این بدان معنی است که در بخش دولتی پس از سرمایه‌گذاری اولیه هزینه نهایی کمتری برای تولید واحدهای بعدی لازم است.

۵- لزوم قبول مخاطرات به‌علت بی‌اطلاعی از وضعیت بازار

۶- وجود شرایط انحصاری یا کمیابی منابع

نکته: البته در مورد کالای عمومی خالص هزینه نهایی صفر است.

کالاها و خدمات عمومی، کالاها و خدماتی هستند که مصرف یک فرد، مانع از مصرف دیگران نمی‌شود؛ بنابراین کسی حاضر نیست اجباراً در برابر مصرف آن وجهی بپردازد؛ از این رو بخش خصوصی راغب به تولید آن نیست. چون در این نوع کالاها و خدمات ارتباط مصرف‌کننده و تولیدکننده گسسته می‌شود، دولت‌ها ضرورتاً باید نسبت به تولید و ارائه این نوع کالاها و خدمات اقدام کنند. ویژگی‌هایی که برای کالاها و خدمات عمومی معرفی کرده‌اند، عبارت است از:

۱- غیرقابل رقیب بودن از نظر مصرفی

۲- استثناپذیری از نظر تولیدی: اقداماتی که به منظور اجتناب از آلودگی هوای شهرها می‌شود و امثال آن صورت می‌گیرد.

شرط تولید بهینه کالای عمومی

(S) برای کالا عمومی، مقدار تعادلی و قیمت تعادلی به دست می‌آید؛ البته در یک کالای عمومی، این تعادل هنگامی به وجود می‌آید که قیمت در بازار ثابت داشته باشد. قیمتی که فرد تمایل دارد برای دستیابی به کالای عمومی بپردازد و برابر با منافع بقای آن کالا خواهد بود. حال اگر فرض کنیم که منحنی عرضه همان منحنی‌های هزینه نهایی (MC) برای کالای عمومی باشد ($S=MC$) شرط تعادل، برابری هزینه نهایی (MC) و منافع نهایی مصرف کننده است.

C: کالاها و خدمات شبه خصوصی: کالاها و خدماتی هستند که هرچند در استفاده از آن‌ها نیازی به وجود رقابت نیست ولی با هزینه‌ای قابل قبول می‌توان منافع آن‌ها را به فرد یا افراد خاصی تخصیص داد. به‌عنوان مثال، یک پل قبل از اینکه به مرحله ازدحام برسد، یک کالای عمومی است که افراد یا وسایل نقلیه بدون کاهش یا قطع منافع آن برای دیگران، می‌توانند از آن بهره‌مند شوند. حال اگر با قرار دادن یک مانع در یک سمت پل از استفاده آزاد آن ممانعت به عمل آید و فقط به افراد خاصی اجازه عبور داده شود، مشمول کالاهای گروه شبه خصوصی قرار می‌گیرد. این دسته از کالاها و خدمات دارای صفات مشخصه هر دو بخش خصوصی و عمومی می‌باشند.

D: کالاها و خدمات شبه عمومی: بسیاری از کالاها و خدمات عمومی ظرفیت پذیرش محدودی دارند که پس از رسیدن به چنین ظرفیتی، به تدریج با ورود و استفاده افراد یا گروه جدید، منافع دیگران کاهش یافته و یک نوع رقابت برای بهره‌مندی از آن‌ها ایجاد می‌شود. مانند یک پارک محصور نشده که در شرایط ازدحام استفاده می‌شود و یا بزرگراهی که دچار شلوغی و ازدحام است. این دسته از کالاها و خدمات دارای صفات مشخصه هر دو بخش خصوصی و عمومی هستند.

	قابلیت تخصیص منافع	غیرقابل تخصیص
رقابت‌پذیری	A	D
عدم رقابت‌پذیری	C	B

جدول ۱-۱- تقسیم‌بندی کالاها و خدمات

کالاهای عمومی و سواری مجانی

بیشتر کالاهای عمومی این خاصیت را دارند که وقتی تولید و عرضه شدند، امکان اعمال استثنا در استفاده از آن‌ها غیرممکن یا دشوار خواهد بود و مشمول ویژگی عدم تخصیص منافع می‌گردند. به‌عنوان نمونه، زمانی که وسایل و امکانات دفاع ملی برقرار شد، کلیه افراد جامعه که درون سرزمین ملی زندگی می‌کنند از منافع آن بهره‌مند خواهند شد. اما در مورد کالاهای خصوصی و یک بنگاه خصوصی که در جهت کسب حداکثر سود و یا جبران هزینه تولید عمل می‌کند، باید امکان تفکیک منافع وجود داشته باشد تا مبادرت به تولید کالا یا خدمت نماید و بتواند منافع کالا یا خدمات را به کسانی که قیمت آن را می‌پردازند، تخصیص داده و آن‌هایی را که از پرداخت قیمت مزبور ممانعت می‌کنند، از استفاده محروم نماید.

از این مطالب این‌گونه برداشت می‌شود که در تولید کالاها و خدمات عمومی، مساله «سواری مجانی» مطرح است. به این معنا که، اگر امکان تخصیص منافع با هزینه‌ای معقول نیز وجود داشته باشد (مانند پلی که برای استفاده عموم ساخته می‌شود)، منع استفاده از آن برای عده‌ای غیراقتصادی خواهد بود. چون هزینه نهایی استفاده از کالاهای عمومی خالص صفر است یعنی، اضافه شدن یک استفاده‌کننده دیگر، هزینه جدیدی ایجاد نخواهد کرد.

وجود انحصار طبیعی: وجود این ویژگی در برخی فعالیت‌ها باعث می‌شود که رقابت در آنها به ضرر مصرف‌کننده و جامعه باشد و این امر به خاطر افزایش هزینه‌های ثابت می‌باشد. نمونه‌هایی از این فعالیت‌ها عبارتند از: آب، برق، تلفن و ...

وظایف مالیه عمومی (وظایف دولت در بعد اقتصادی)

وظایف مالیه عمومی عبارتند از: تخصیص، توزیع و تثبیت.

۱) تخصیص

تهیه کالاها و خدمات اجتماعی یا ترتیب مراحل که از آن طریق کلیه منابع موجود در جامعه به نحو صحیحی برای تولید کالاهای عمومی و خصوصی تقسیم گردند. (با در نظر گرفتن فرآیند کارایی) وظیفه تخصیص را می‌توان "تقسیم منابع تولید بین کالاها و خدمات دولتی یا خصوصی و کالاها و خدمات اجتماعی یا عمومی دانست". به نحوی که حداکثر کارایی اقتصادی حاصل شود. منظور از کالاها و خدمات خصوصی (ویژگی کالا و خدمات خصوصی) چنان است که مصرف یک فرد مانع از مصرف دیگران از آن کالا یا خدمات می‌گردد. تولید کالاهای خصوصی را می‌توان به عهده بازار واگذار کرد. شرط استفاده از کالا و خدمات خصوصی تغییر مالکیت است لذا تابع شرایط معامله و مبادله است.

اما کالا و خدمات عمومی، کالا و خدماتی است که مصرف یک فرد مانع از مصرف دیگران نمی‌شود. چون کسی حاضر نیست اجباراً در برابر مصرف آن وجهی بپردازد و از این رو بخش خصوصی راغب به تولید آن نیست، چون در این نوع کالاها و خدمات ارتباط مصرف‌کننده و تولیدکننده گسسته می‌شود و دولت‌ها هم باید نسبت به تولید و ارائه این نوع کالاها و خدمات اقدام کنند. کالای عمومی: ۱- از نظر مصرفی غیرقابل رقیب است. ۲- از نظر تولیدی استثناپذیر هستند.

نکته: بودجه‌بندی یک کارکرد تخصیصی است.

نکته‌های خارجی:

بر اساس فرضیات لازم برای وجود یک بازار رقابتی چنین انتظار می‌رود که مکانیزم بازار قادر به ایجاد یک تخصیص بهینه از منابع باشد. شرایط عمده برای عملکرد یک بازار رقابتی با قبول شرایط خاص برای توابع مطلوبیت و تولید عبارتند از:

- ۱- وجود تعداد زیاد و کافی عرضه‌کننده به مقداری که هیچ یک به تنهایی نتوانند در قیمت بازار تأثیر بگذارند.
- ۲- وجود تعداد زیاد و کافی متقاضی به مقداری که هیچ یک به تنهایی نتوانند در قیمت بازار تأثیر بگذارند.
- ۳- آزادی ورود (به) و خروج (از) بازار به وسیله عرضه‌کنندگان و متقاضیان
- ۴- وجود اطلاعات کامل از شرایط بازار
- ۵- یکسان بودن کاملاً کالا که به وسیله تولیدکنندگان به بازار ارائه می‌شوند.

در مواردی پیش می‌آید که شرایط فوق هر چند که می‌توانند یک بازار رقابتی را برقرار کنند، ولی تخصیص موثر و بهینه منابع را ایجاد نخواهند کرد. عمده مواردی که بازارها قادر به تخصیص موثر منابع نمی‌شوند ناشی از پیامدهای خارجی و کالاهای عمومی می‌باشد.

دولت می‌تواند با پرداخت سوبسیدی معادل فایده‌نهایی خارجی جبران کسر پرداخت مصرف‌کننده کالا را نماید و عامل عدم تعادل را از بین ببرد.

ورود دولت به صورت پرداخت یارانه در بازاری که پیامدهای خارجی مثبت و منفی مواجه نیست باعث ایجاد اضافه بار گم شده منفی می‌شود.

ایجاد تغییرات و سیاست مالیاتی و هزینه‌ای در راستای خط‌مشی‌هایی که افراد فقیر منتفع شوند. از اصول توزیع می‌باشد.

۲) توزیع

عبارت است از تعدیل توزیع درآمد و ثروت. تولید کالاها و خدمات اجتماعی با توجه به نیازها و رجحان مصرف‌کنندگان صورت می‌گیرد. تعیین این اولویت‌ها مرتبط با وظیفه توزیع است.

روش توزیع مجدد اغلب به صورت انتقال مالیات انجام می‌پذیرد. همچنین ممکن است با وضع مالیات‌های تصاعدی، به توزیع مجدد کمک شود. راه دیگر که برای توزیع مجدد می‌توان انتخاب کرد، وضع مالیات‌های عمومی به منظور تأمین مالی خدمات

اجتماعی است. می‌توان گفت که توزیع مناسب آن است که در آن مسأله برابری مطرح گردد. ایجاد برابری مطلوب وظیفه توزیعی بخش عمومی یا دولت را تشکیل می‌دهد حال این برابری در ۵ حوزه ذیل مطرح است:

- ۱- برابری مخارج عمومی: مخارج عمومی باید به‌گونه‌ای باشد که بین افراد بهره‌مند از آن کالا و خدمات به‌صورت مساوی تقسیم شود.
 - ۲- برابری در درآمد نهایی: فعالیت‌ها و هزینه‌های دولت به‌گونه‌ای باشد که درآمد نهایی طبقات پایین‌تر را به درآمد ثروتمندان نزدیک کند.
 - ۳- برابری در امکان بهره‌گیری و استفاده از خدمات دولت: مخارج و هزینه‌های دولت برای تدارک کالاها و خدمات اجتماعی باید به‌گونه‌ای انجام شود که تمام افراد جامعه بهره‌مند از آن خدمات امکان استفاده مساوی را داشته باشند.
 - ۴- برابری در هزینه: مخارج دولت‌ها برای تدارک کالا و خدمات باید به‌گونه‌ای باشد که همه افراد در ازای استفاده از آن کالاها و خدمات بهای یکسان و مساوی پرداخت کنند.
 - ۵- برابری در نتیجه: نتیجه حاصل از یک خدمت اجتماعی خاص برای افراد جامعه یکسان باشد.
- ابزارهای مالی و سیاست‌های توزیعی دولت: وضع مالیات با نرخ تصاعدی - پرداخت‌های انتقالی (پرداخت یارانه به افراد کم‌درآمد)
- نکته:** سیاست توزیع مجدد هنگامی موجب کاهش آهنگ رشد اقتصادی می‌شود که انگیزه ابتکار و ابداع را کاهش دهد.

۳) تثبیت

استفاده از سیاست بودجه‌ای به‌عنوان وسیله تأمین اشتغال کامل، تثبیت معقول سطح قیمت‌ها، تأمین رشد اقتصادی و همچنین کمک به تثبیت موازنه پرداخت‌ها را دربرمی‌گیرد.

در اقتصاد بازار، اشتغال کامل و تثبیت به خودی خود ایجاد نمی‌شود، مگر اینکه با هدایت دولت و اتخاذ سیاست‌های مناسب برای ایجاد آن، اقدام شود.

برای انجام وظیفه تثبیت، دولت از چند طریق اقدام می‌کند. یکی از این روش‌ها، سیاست مالی است که در زمینه تغییر ابزارهای مالی (مانند افزایش یا کاهش نرخ‌های مالیات یا تغییر در سطح مخارج دولت) می‌باشد که بدین وسیله افزایش یا کاهش در سطح تقاضای کل حاصل می‌شود.

برای انجام وظیفه تثبیت، دولت از سیاست پولی نیز استفاده می‌کند که عبارت از ایجاد تغییر در هزینه‌ها، فراهم کردن اعتبار و تعدیل موجودی‌ها با تغییر میزان پول می‌باشد.

سیاست‌های پولی و مالی مکمل یکدیگر هستند و اگر ترکیبی صحیح از آنها به‌کار گرفته شود، نتایج بهتر عاید می‌شود. در زمینه توازن خارجی، سیاست پولی از جهت تأمین موازنه پرداخت‌ها دارای مزایای خاصی است؛ درحالی‌که سیاست مالی در برخورد با نیازهای داخلی موثرتر می‌باشد.

نکته: از آنجا که تمایل نهایی به پس‌انداز گروه‌های پردرآمد بیش از گروه‌های کم‌درآمد می‌باشد، بین هدف توزیع و رشد اقتصادی تضاد وجود دارد.

نکته: اگر موضوع تمرکز و عدم تمرکز مؤسسات مالی را از لحاظ وظایف مالیه عمومی بررسی کنیم، به این نتیجه می‌رسیم که اجرای وظایف تثبیت و توزیع باید بیشتر به شکل متمرکز صورت گیرد و وظیفه تخصیص (پیش‌بینی تولید کالاها و خدمات اجتماعی) باید به‌طور غیرمتمرکز انجام شود تا با نیازها و امکانات منطقه‌ای همخوانی داشته باشد.

اهداف اقتصادی مالیه عمومی:

۱- تثبیت اقتصادی (رشد و توسعه اقتصادی)

۲- عدالت اقتصادی و اجتماعی

۳- توازن تراز پرداخت‌ها

هزینه‌های عمومی

امروزه وظایف و مسئولیت‌های دولت هم از لحاظ تعداد و هم از لحاظ وسعت، با گذشته کاملاً متفاوت بوده و به میزان زیادی افزایش یافته است. برخی از علل و عوامل موثر در افزایش وظایف دولت‌ها عبارتند از:

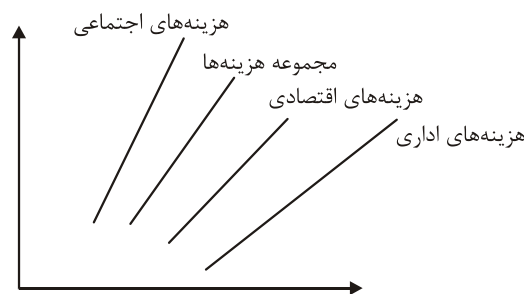
- ۱- انقلاب صنعتی و استمرار آن؛
- ۲- افزایش جمعیت و گسترش شهرنشینی؛
- ۳- دوران‌های تجاری؛
- ۴- جنگ و دفاع ملی؛
- ۵- افزایش درآمد دولت‌ها؛
- ۶- افزایش درآمد افراد

و ...

هریک از عوامل مذکور به تنهایی در وضع دولت‌ها و وظایفشان موثر بوده است.

به اعتقاد واگنر، هزینه‌های عمومی بر اثر فشار گروه‌های متنفذ و فشارهای اجتماعی، از دو جهت توسعه مسئولیت‌های قبلی و قبول مسئولیت‌های جدید، دائماً رو به افزایش است و دولت‌ها ناگزیر به دسترسی به منابع مالی کافی جهت انجام وظایف و مسئولیت‌های خود می‌باشند. واگنر ادامه می‌دهد: دولت‌ها تقریباً به‌طور دائم انجام وظایف جدید را به‌عهده می‌گیرند درحالی‌که وظایف قدیمی را نیز توسعه می‌دهند.

در مورد افزایش هزینه‌های عمومی باید به این نکته توجه داشت که اگرچه مجموع هزینه‌ها دائماً رو به افزایش است اما جهت افزایش هزینه‌ها یکنواخت نیست. مطالعات نشان می‌دهد علی‌رغم رشد جمعیت (که هزینه‌های عمومی بیشتر متاثر از آن است)، هزینه‌های اداری در مقایسه با هزینه‌های اقتصادی و اجتماعی با رشد کمتری مواجه بوده است. نمودار زیر جهت افزایش هزینه‌ها را نشان می‌دهد:

هزینه‌های دولت را از حیث مولد بودن به پنج دسته تقسیم می‌کند:

- ۱- هزینه‌هایی که از نظر مالی تأمین‌کننده مخارج خود هستند، مثل سرمایه‌گذاری‌های دولتی.
- ۲- هزینه‌هایی که از نظر اجتماعی تأمین‌کننده مخارج خود هستند. این هزینه‌ها از این نظر تأمین‌کننده مخارج خود هستند که در زمان طولانی با افزایش قدرت تحصیل درآمد مالیات‌دهندگان به میزان درآمدهای دولت می‌افزاید مثل هزینه توسعه دانشگاه‌ها.
- ۳- هزینه‌هایی که مولد هستند و تأمین‌کننده مخارج خود از بعد مالی نیستند. در تأمین رفاه حال اکثریت افراد جامعه مؤثر می‌باشند و از این لحاظ مولد هستند. اما قادر به تأمین مخارج خود نیستند: مثل هزینه تأسیس و نگهداری پارک‌ها.
- ۴- هزینه‌های خدماتی که انجام آنها از هزینه‌های زیادتری در آینده جلوگیری می‌کند، مثل هزینه نگهداری اطفال بی‌سرپرست.
- ۵- هزینه‌هایی که جزء هیچ‌یک از این دسته‌ها نبوده و در نتیجه غیر مولد بوده و جنبه اسراف‌داری دارند، مثل هزینه نگهداری کارمندان زائد دستگاه‌های دولتی.

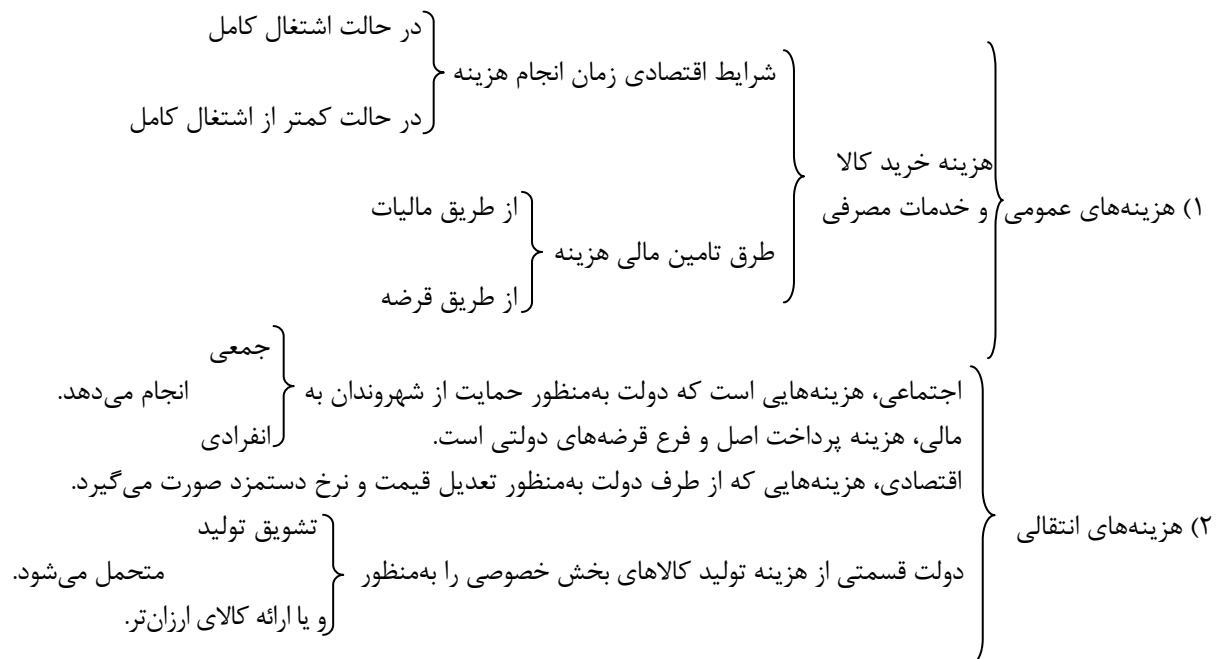
نکته: مولد بودن هزینه ممکن است با شرایط مختلف اقتصادی تغییر کند. مثلاً هزینه‌هایی که جنبه اسراف‌داری دارند در دوره رکود با تأثیر در ازدیاد قدرت خرید اثر مطلوب و مولد در اقتصاد دارد.

انواع هزینه‌های عمومی از نظر اثرات اقتصادی

در این بررسی منظور از اثرات اقتصادی، اثر تغییر هزینه‌های عمومی بر سطح اشتغال، سطح درآمد ملی، سطح عمومی قیمت‌ها و توزیع درآمد است. هزینه‌های عمومی را از این نظر می‌توان به دو دسته تقسیم کرد:

- ۱- هزینه‌های خرید کالا و خدمات؛
- ۲- هزینه‌های انتقالی (هزینه‌هایی که در قبال تحمل آنها به‌وسیله دولت، کالا یا خدماتی دریافت نمی‌شود).

تأثیر خاص هزینه‌های عمومی از یک طرف با ماهیت هزینه‌ها و از طرف دیگر با نحوه تامین مالی هزینه‌ها در شرایط مختلف اقتصادی مرتبط است.

در بررسی این روابط، تذکر چند نکته الزامی است:

- ۱- افزایش هزینه‌های عمومی الزاماً موجب ایجاد یا افزایش تورم نمی‌شود.
- ۲- افزایش هزینه‌های خرید کالا و خدمات با توجه به شرایط اقتصادی زمان انجام هزینه و با توجه به منابع مالی تامین هزینه موثر در تمام یا برخی از این عوامل (سطح اشتغال، سطح درآمد ملی و سطح عمومی قیمت‌ها) خواهد بود.
- در شرایط اشتغال کامل، افزایش هزینه‌های خرید کالا و خدمات از محل افزایش مالیات‌ها، در سطح اشتغال و سطح عمومی قیمت‌ها بی‌اثر و در سطح درآمد ملی برابر افزایش هزینه موثر خواهد بود. در این حالت ضریب تکاثری افزایش هزینه‌ها برابر یک است.
- در شرایط کمتر از اشتغال کامل، افزایش این هزینه‌ها از محل افزایش مالیات‌ها، موثر در سطح اشتغال و سطح درآمد ملی (به میزان ضریب تکاثری یک) و بدون تأثیر در سطح عمومی قیمت‌ها خواهد بود.
- در شرایط اشتغال کامل، افزایش هزینه‌ها از محل استقراض منجر به افزایش صوری سطح درآمد ملی و افزایش سطح عمومی قیمت‌ها (تورم) به میزان ضریب تکاثری حاصل از هزینه‌ها خواهد شد.
- در شرایط کمتر از اشتغال کامل، افزایش هزینه‌ها از محل استقراض منجر به بهبود شرایط اقتصادی تا سطح اشتغال کامل و افزایش درآمد ملی واقعی بدون تغییر فاحش در سطح عمومی قیمت‌ها خواهد شد.
- افزایش هزینه‌های انتقالی در تمام شرایط اقتصادی در هیچ‌یک از عوامل مهم اقتصادی (سطح اشتغال، سطح درآمد ملی، سطح عمومی قیمت‌ها) مستقیماً موثر نیست.
- انجام هزینه‌های انتقالی از محل افزایش مالیات‌ها مشروط بر اینکه از مالیات‌های مستقیم استفاده شود، به توزیع عادلانه‌تر درآمد کمک خواهد نمود.
- انجام هزینه‌های انتقالی از محل استقراض، نهایتاً موثر در توزیع ثروت در جامعه نیز خواهد شد.

الف) هزینه‌های انتقالی اجتماعی

این هزینه‌ها به دو صورت جمعی و انفرادی انجام می‌گیرند. هزینه‌های انتقالی اجتماعی جمعی شامل کمک‌های اداری یا کمک به شهرداری‌هاست. هزینه‌های انتقالی اجتماعی انفرادی شامل هزینه‌های بیمه‌های اجتماعی مانند مدد معاش خانوادگی و پرداخت‌های اجتماعی به بیکاران می‌باشد.

ب) هزینه‌های انتقالی مالی

بازپرداخت اصل و فرع قرضه‌های عمومی، چون دولت در ازای آن در سال پرداخت، کالا یا خدمتی دریافت نمی‌کند، جزو این دسته قرار می‌گیرد.

ج) هزینه‌های انتقالی اقتصادی

آن گروه از هزینه‌های عمومی هستند که به‌وسیله دولت به‌منظور تثبیت قیمت‌ها و تعدیل نرخ دستمزد انجام می‌گیرند. دولت با پرداخت قسمتی از هزینه تولید به‌عنوان کمک به تولیدکنندگان، باعث تشویق آنان به توسعه تولید شده و باعث می‌شود که کالا و خدمات به قیمت پایین‌تری به‌دست مصرف‌کنندگان برسد.

نکته: در صورت پرداخت یارانه به کالاهای صادراتی تراز بازرگانی بهبود می‌یابد که به آن هزینه‌های انتقالی اقتصادی می‌گویند.

تقسیم‌بندی هزینه در بودجه دولتی ایران

در بودجه عمومی ایران، مخارج به چهار فصل و بیست ماده تقسیم شده است:

فصل اول. هزینه‌های پرسنلی

ماده ۱. حقوق و دستمزد

ماده ۲. مزایا و کمک‌ها

فصل دوم. هزینه‌های اداری

ماده ۳. هزینه سفر، ماموریت، حمل و نقل و ارتباطات

ماده ۴. اجاره

ماده ۵. خدمات قراردادی

ماده ۶. سوخت، برق و آب

ماده ۷. مواد و لوازم مصرف‌شدنی

ماده ۸. هزینه‌های سری

فصل سوم. هزینه‌های سرمایه‌ای

ماده ۹. مطالعه برای ساختمان و تاسیسات

ماده ۱۰. خرید ساختمان، زمین و حقوق انتفاعی

ماده ۱۱. ساختمان

ماده ۱۲. ماشین‌آلات و تجهیزات عمده

ماده ۱۳. سایر کالاهای مصرف‌نشده

ماده ۱۴. وام، مشارکت و کمک برای سرمایه‌گذاری بخش عمومی

ماده ۱۵. وام، مشارکت و کمک برای سرمایه‌گذاری بخش خصوصی

فصل چهارم. پرداخت‌های انتقالی

ماده ۱۶. کمک و اعانه بخش عمومی

ماده ۱۷. کمک و اعانه بخش خصوصی

ماده ۱۸. بازپرداخت وام و بهره

ماده ۱۹. پرداخت‌های انتقالی به کارکنان

ماده ۲۰. دیون

کنترل هزینه‌های عمومی

کنترل هزینه‌ها را می‌توان تحت سه عنوان مورد بررسی قرار داد: (۱) دلایل کنترل؛ (۲) اهداف کنترل؛ (۳) طرق کنترل.

(۱) **دلایل کنترل:** کنترل هزینه‌ها از دو جهت دارای توجیه می‌باشد:

- سطح فعلی هزینه‌های عمومی و روند افزایش آن (قانون افزایش هزینه عمومی واگنر)
- وجود قرضه دولتها، لزوم استمرار انتشار قرضه‌ها و در این راستا حفظ اعتبار دولت.

۲) **اهداف کنترل:** کاهش هزینه‌ها، افزایش بازدهی منابع مورد استفاده و جلوگیری از اسراف و سوء استفاده موردنظر است. مقررات مربوط به مزایده و مناقصه در عملیات مالی دولت ناظر به این امر است.

۳) **طرق کنترل:** در مورد کنترل هزینه‌ها، توجه بیشتر به اصول تنظیم بودجه در بخش هزینه و حسابداری دولتی شده است. در بخش منابع مالی نیز کنترل برداشته‌های دولت به‌عنوان درآمد یا قرضه مورد بررسی قرار گرفته است. برای حکومت‌های محلی نیز پرداخت تدریجی پیشنهاد گردیده است.

اصول هزینه‌های عمومی مطلوب

۱- اصل حداکثر سود اجتماعی: مطابق این اصل دولت باید سطح مطلوب هزینه‌های عمومی را از راه موازنه سودها و هزینه‌های اجتماعی کشف و حفظ نماید. به زبان اقتصادی هر ریالی که هزینه می‌شود باید متضمن دستاوردهای حداکثر از رفاه اجتماعی باشد. به عبارت دیگر محل هزینه مناسب‌تر دیگری برای ریال مذکور پیدا نشود که بتواند رفاه اجتماعی فزونتری را نصیب نماید.

۲- اصل اقتصاد: مالیات‌هایی که جمع‌آوری می‌شود نباید بی‌محابا و بدون ملاحظه هزینه گردد به عبارت دیگر رعایت اصل حداکثر سود اجتماعی به تنهایی کافی نمی‌باشد بلکه باید عوارض جانبی هزینه‌ها را هم مدنظر قرار داد. به‌عنوان مثال هزینه‌ها نباید اثر معکوس بر توان پس‌انداز ملی بگذارند.

۳- اصل مشروعیت: هزینه‌های دولتی قبل از انجام، باید توسط یک قوه قانونی یا مرجع رسمی قدرت سیاسی- اجتماعی مورد تایید قرار گیرند. در این مساله رابطه بودجه مطرح است. پس از تهیه و تنظیم باید از سوی دولت به‌صورت لایحه جهت تصویب قانونی در اختیار مجلس قرار گیرد.

۴- اصل کشش: هزینه‌های عمومی باید از کشش قابل اطمینانی برخوردار باشند. مسئولین جامعه باید قادر باشند که بر طبق نیازها و شرایط مخارج را تغییر دهند. یک سطح انعطاف‌ناپذیر هزینه‌ها می‌تواند به منبع مشکل و یا حتی بحران در شرایط نامساعد تبدیل گردد در این رابطه به یک قاعده برگرفته شده از رفتارشناسی انسان هم باید توجه داشت، افزایش هزینه‌ها آسان نیست ولی حذف و پایین آوردن آن نیز آسان نیست؛ بنابراین افزایش تدریجی و بااحتیاط هزینه‌ها توصیه‌ای ارزشمند به مسئولین است.

۵- اصل عدم تاثیر معکوس بر تولید و توزیع: هزینه دولتی باید نه‌تنها موجب بهبود درآمد ملی و سطح اشتغال جامعه شود بلکه باید در جهت توزیع مناسب‌تر درآمد و ثروت برنامه‌ریزی گردند تا در نهایت رفاه کلی جامعه افزایش یابد.

۶- اصل مازاد: هر چند توصیه به تدارک بودجه مازاد اصلی کلاسیک است و مطابق معیارهای کنترل بی‌اهمیت تلقی می‌گردد، ولی نباید از نظر دور داشت که مزمین شدن کسر بودجه، می‌تواند اثرات بسیار مخربی به‌ویژه بر ثبات مالی جامعه باقی گذارد بنابراین در استفاده از سیاست کسر بودجه جانب احتیاط را از دست نداد.

۷- اصل بهبود رشد و ثبات اقتصادی: در این زمان تاکید فراوان می‌شود که هزینه‌های عمومی باید به‌گونه‌ای انجام شوند که بر رشد و ثبات اقتصادی جامعه اثر مثبت داشته باشند.

کینزین‌ها	کلاسیک‌ها
تعادل در اشتغال کامل - ناقص - اشباع شده	تعادل بودجه در اشتغال کامل
اقتصاد ارشادی	اقتصاد رقابتی - آزاد
تعادل امری نادر و آرمانی است.	تعادل همیشگی و نرخ رشد ثابت پول
کشش انتظاری قیمت بزرگ‌تر از یک	کشش انتظاری قیمت برابر یک
تاکید بر جنبه‌های منفی مالیات بر مصرف	تاکید بر مالیات بر مصرف
طرفدار اقتصاد تقاضا	طرفدار اقتصاد عرضه
عدم حفظ بودجه در حداقل	حفظ بودجه در حداقل
تاکید بر سیاست کسری بودجه	عدم کسری بودجه
طرفدار اصل صلاح‌دید	طرفدار اصل قاعده
دولت فعال و مداخله‌گر در امور	(عدم دخالت دولت) دولت غیر فعال

سفته‌بازی پول را قبول ندارند.	سفته‌بازی پول را قبول دارند.
کشش تقاضای پول نسبت به بهره صفر	کشش تقاضای پول نسبت به بهره بی‌نهایت است (دام نقدینگی)
تقاضای پول با بهره رابطه ندارد.	تقاضای پول با بهره رابطه عکس دارد.
هیچ رابطه‌ای بین بیکاری و تورم نیست.	تورم و بیکاری با هم رابطه‌ای عکس دارند.
قیمت و دستمزد انعطاف‌پذیر	قیمت و دستمزد بدون انعطاف
عدم توهم پولی	وجود توهم پولی
بیکاری غیر ارادی وجود ندارد.	بیکاری غیر ارادی وجود دارد.
نیاز به سرمایه‌گذاری دولتی نیست.	طرفدار نظریه ضریب سرمایه‌گذاری است. (درآمد ملی به ضریب سرمایه‌گذاری ملی بستگی دارد). سرمایه‌گذاری ملی (سرمایه‌گذاری خصوصی و دولتی)

جدول (۱-۲) بودجه و مالیه از دیدگاه کلاسیک‌ها و اقتصاددان‌های نوین

نکات

- توهم پولی:** وقتی است که رفتار تصمیم‌گیرنده تحت تاثیر متغیر اسمی (مثل حجم پول) است.
- عدم توهم پولی:** وقتی است که رفتار تصمیم‌گیرنده تحت تاثیر متغیر حقیقی (مثل اشتغال و تولید ملی) است.
- اگر توهم پولی نباشد و انعطاف‌پذیری دستمزدها هم وجود نداشته باشد، عرضه کل عمودی می‌شود.
 - **متغیر اسمی:** تغییری است که اثر قیمت‌ها در آن وجود دارد.
 - **متغیر حقیقی:** تغییری است که اثر قیمت‌ها در آن وجود نداشته و یا خنثی شده است.
 - کلاسیک‌ها معتقدند که تغییر متغیر اسمی نمی‌تواند متغیر حقیقی را تغییر دهد.
 - کینزین‌ها معتقد هستند که متغیر حقیقی علاوه بر اینکه تابعی از متغیر حقیقی است، تحت تاثیر متغیر اسمی هم می‌باشد.
 - کلاسیک‌ها معتقدند که تقاضای پول به بهره بستگی ندارد یعنی کشش تقاضای پول نسبت به بهره صفر است.
 - در دام نقدینگی کشش تقاضای پول نسبت به نرخ بهره بی‌نهایت است یعنی تقاضای پول افقی است.
- سفته‌بازی:** به فعالیت‌هایی گفته می‌شود که بخواهیم از نوسانات قیمت در طول زمان سود به دست آوریم. لازم به ذکر است که تقاضای سفته‌بازی پول با نرخ بهره رابطه عکس دارد.
- دام نقدینگی:** اگر نرخ بهره خیلی کاهش یابد، تقاضای سفته‌بازی تا بی‌نهایت می‌شود، به این عمل دام نقدینگی گویند. تولید ناخالص ملی مجموع ارزش کالاها و خدمات سالانه‌ی تولیدی در یک کشور است و از آن به عنوان میانگین درآمد شهروندان یک ملت یاد می‌شود.
- در محاسبه‌ی تولید ناخالص ملی درآمد افراد خارج از کشور که به کشور بار فرستاده می‌شوند. (مثل سرمایه‌گذاری‌ها) با تولید ناخالص داخلی جمع می‌شود و درآمد افراد خارجی مقیم آن کشور که درآمد خود را خارج می‌فرستند از آن کاسته می‌شود.
- $$BNP = C + I + G + (x - i)$$
- (صادرات منهای واردات) + مخارج دولت + سرمایه‌گذاری + هزینه‌های مصارف شخصی = تولید ناخالص
- با توجه به فرمول‌های بالا با افزایش هر کدام، تولید ناخالص داخلی و ملی افزایش می‌یابند.
- نقطه تعادل مصرف کننده، به نقطه‌ای است که شیب خط مماس بر منحنی مطلوبیت با شیب آن برابر باشد.
- افزایش دخالت دولت در اقتصاد سهم دولت را در تولید ناخالص داخلی افزایش می‌دهد.
- ههم کالا و خدمات که از دست می‌دهیم تا یک کالا یا خدمات را به دست آوریم به هزینه فرصت یا فرصت از دست رفته مشهور است که با کفایت در بودجه هزینه فرصت از دست رفته کاهش می‌یابد.
- هزینه خارجی موجب می‌شود که تولید بیش از سطح کارا صورت گیرد و منافع خارجی برعکس موجب تولید زیر نقطه کارا خواهد شد. در اقتصاد اسلامی، مخارج مصرفی بستگی به مالیات خواهد داشت.

سوالات چهارگزینه‌ای تالیفی فصل اول

۱- موضوع مالیه عمومی چیست؟

- (۱) بررسی روش‌های کنترل هزینه‌های دولت
- (۲) بررسی روش‌های افزایش درآمد دولت و کارایی آنها
- (۳) بررسی مسائل مربوط به درآمدها و مخارج دولت و نتایج حاصل از هر یک
- (۴) بررسی روش‌های وصول درآمد و پرداخت هزینه‌ها

۲- در فعالیت‌های دولت کدام اصل حاکم است؟

- (۱) اصل سود نهایی
- (۲) اصل مطلوبیت نهایی
- (۳) اصل هزینه-فایده
- (۴) اصل حداقل هزینه

۳- کدام یک از عوامل زیر، عامل شکست سیستم بازار محسوب می‌شوند؟

- (۱) وجود رقابت
- (۲) سیستم بازار لزوماً باعث اشتغال کامل و تثبیت قیمت‌ها نخواهد بود
- (۳) اجتماع نیاز به تعدیل و توزیع درآمد دارد
- (۴) گزینه‌های ۲ و ۳

۴- به عقیده کلاسیک‌های اقتصادی

- (۱) دولت باید نقش ارشادی در اقتصاد داشته باشد.
- (۲) بودجه باید متعادل باشد.
- (۳) در بودجه دولت، هزینه برابر با منابع مالی دولت است.
- (۴) دولت‌ها باید در شرایط مختلف اقتصادی از سیاست‌های مالی و پولی مناسب استفاده کنند.

۵- در مورد کالاهای عمومی کدام گزینه صحیح نمی‌باشد؟

- (۱) مکانیزم بازار بر روی آن تأثیر ندارد.
- (۲) برای عموم ارائه می‌شود و پرداخت پول، شرط استفاده از آن نمی‌باشد.
- (۳) یکی از علل توجیه وجود دولت می‌باشد.
- (۴) بخش خصوصی تمایل به سرمایه‌گذاری وسیع در آن دارد.

۶- وجود انحصار طبیعی در برخی کالاها و خدمات:

- (۱) به‌طور طبیعی در اختیار دولت قرار دارد.
- (۲) بخش خصوصی تمایل زیادی به سرمایه‌گذاری در آن دارد.
- (۳) رقابت در تامین آنها به ضرر جامعه و مصرف‌کننده است.
- (۴) وجود انحصار در تامین آنها به ضرر جامعه و مصرف‌کننده است.

۷- کدام یک از موارد زیر، وظیفه دولت از نظر آدام اسمیت نمی‌باشد؟

- (۱) حفظ جامعه از حمله خارجی
- (۲) ایجاد سازمان‌های قضایی در داخل کشور
- (۳) انجام عملیاتی که بخش خصوصی به‌دلیل سود کم مایل به انجام آن نمی‌باشد.
- (۴) ایجاد تعدیل و تثبیت اقتصادی

۸- وظایف مالیه عمومی عبارتند از:

- (۱) تخصیص، توزیع، تثبیت
- (۲) تخصیص، ارشاد اقتصادی، تثبیت
- (۳) تامین مالی، تخصیص، تثبیت
- (۴) تخصیص، تعدیل، تثبیت

۹- کدام یک از موارد زیر جزء عوامل تثبیت اقتصادی محسوب نمی‌شوند؟

- (۱) تامین اشتغال کامل
- (۲) تثبیت قیمت‌ها
- (۳) تامین رشد اقتصادی
- (۴) تقسیم منابع تولید بین کالاها و خدمات دولتی و خصوصی

۱۰- در مورد ابزارهای مالی دولت کدام گزینه صحیح نمی‌باشد؟

- (۱) سیاست‌های مالی در برخورد با نیازهای داخلی موثرتر می‌باشد.
- (۲) سیاست‌های پولی در زمینه توازن خارجی موثرتر است.
- (۳) سیاست‌های پولی و مالی از لحاظ تأثیر، با هم تفاوت دارند ولی مکمل یکدیگرند.
- (۴) برای انجام وظیفه توزیع، از مالیات‌های تنازلی استفاده می‌شود.

۱۱- به چه دلیل بین هدف توزیع و رشد اقتصادی تضاد وجود دارد؟ زیرا

- (۱) در ادوار بیکاری شدید باید به گروه‌های کم‌درآمد معافیت‌های مالیاتی بیشتری داده شود.
- (۲) میل نهایی به پس‌انداز گروه‌های پردرآمد بیش از گروه‌های کم‌درآمد می‌باشد.
- (۳) میل نهایی به پس‌انداز گروه‌های پردرآمد کمتر از گروه‌های کم‌درآمد می‌باشد.
- (۴) در هنگام تورم به گروه‌های پردرآمد معافیت‌های مالیاتی بیشتری داده شود.

۱۲- وظایف مالیه عمومی بهتر است به چه صورتی انجام پذیرد؟

- (۱) بهتر است به صورت متمرکز انجام شود.
- (۲) بهتر است به صورت غیرمتمرکز انجام شود.
- (۳) وظیفه تثبیت و توزیع به صورت متمرکز و وظیفه تخصیص به صورت غیرمتمرکز انجام شود.
- (۴) وظیفه تثبیت و تخصیص به صورت متمرکز و وظیفه توزیع به صورت غیرمتمرکز انجام شود.

۱۳- در مورد هزینه‌های عمومی دولت‌ها کدام گزینه صحیح نمی‌باشد؟

- (۱) هزینه‌ها دائماً رو به افزایش است.
- (۲) جهت افزایش هزینه‌ها یکنواخت نیست.
- (۳) هزینه‌های اجتماعی در مقایسه با سایر هزینه‌ها رشد بیشتری داشته است.
- (۴) هزینه‌های اقتصادی از هزینه‌های اداری رشد کمتری داشته است.

۱۴- در شرایط کمتر از اشتغال کامل، افزایش هزینه‌های خرید کالا و خدمات از محل افزایش مالیات‌ها منجر به:

- (۱) بهبود سطح اشتغال، افزایش درآمد ملی و بی‌تأثیر در سطح قیمت‌ها
- (۲) بهبود سطح اشتغال، افزایش درآمد ملی و افزایش در سطح عمومی قیمت‌ها
- (۳) بی‌تأثیر در سطح اشتغال، افزایش درآمد ملی و بی‌تأثیر در سطح قیمت‌ها
- (۴) بهبود سطح اشتغال، افزایش صوری درآمد ملی و افزایش در سطح عمومی قیمت‌ها

۱۵- انجام هزینه‌های انتقالی از محل افزایش مالیات‌ها منجر به

- (۱) بهبود سطح اشتغال، کاهش درآمد ملی و بی‌تأثیر در سطح قیمت‌ها
- (۲) بهبود سطح اشتغال، افزایش درآمد ملی و بی‌تأثیر در سطح قیمت‌ها
- (۳) بهبود سطح اشتغال، افزایش صوری درآمد ملی و افزایش در سطح عمومی قیمت‌ها
- (۴) توزیع عادلانه‌تر درآمد خواهد شد (بدون تأثیر مستقیم در عوامل اقتصادی)

۱۶- در شرایط اشتغال کامل، افزایش هزینه‌ها از محل استقراض

- (۱) بی‌تأثیر در سطح اشتغال، افزایش صوری درآمد ملی و افزایش سطح عمومی قیمت‌ها
- (۲) بی‌تأثیر در سطح اشتغال، اثر خنثی در درآمد ملی و سطح عمومی قیمت‌ها
- (۳) کاهش سطح اشتغال، کاهش در درآمد ملی و سطح عمومی قیمت‌ها
- (۴) کاهش سطح اشتغال، افزایش درآمد ملی و کاهش سطح عمومی قیمت‌ها

۱۷- در شرایط کمتر از اشتغال کامل، افزایش هزینه‌ها از محل استقراض منجر به

- ۱) بهبود در سطح اشتغال، افزایش صوری درآمد ملی و افزایش سطح عمومی قیمت‌ها
- ۲) بهبود در سطح اشتغال، افزایش درآمد ملی و بی‌تأثیر در سطح قیمت‌ها
- ۳) بهبود در سطح اشتغال، افزایش درآمد ملی و افزایش در سطح قیمت‌ها
- ۴) بی‌تأثیر در سطح اشتغال، افزایش صوری درآمد ملی و افزایش در سطح قیمت‌ها

۱۸- کدام‌یک از موارد زیر جزء دلایل کنترل هزینه‌های دولت نمی‌باشد؟

- ۱) قانون واگنر
- ۲) افزایش هزینه‌های دولت
- ۳) وجود قرضه‌های دولت و لزوم استمرار آن
- ۴) پرداخت تدریجی هزینه‌ها در حکومت‌های محلی

پاسفنامه سوالات چهارگزینه‌ای تالیفی فصل اول

- ۱- گزینه «۳»
- ۲- گزینه «۲»
- ۳- گزینه «۴»
- ۴- گزینه «۲»
- ۵- گزینه «۳»
- ۶- گزینه «۳»
- ۷- گزینه «۴»
- ۸- گزینه «۱»
- ۹- گزینه «۴»
- ۱۰- گزینه «۴»
- ۱۱- گزینه «۲»
- ۱۲- گزینه «۳»
- ۱۳- گزینه «۴»
- ۱۴- گزینه «۱»
- ۱۵- گزینه «۴»
- ۱۶- گزینه «۱»
- ۱۷- گزینه «۲»
- ۱۸- گزینه «۴»

سوالات چهار گزینه‌ای سراسری فصل اول

- ۱- ابزار مورد استفاده دولت در وظیفه توزیعی عبارتست از:
- (سال ۷۶) (۱) مالیات‌های نسبی - پرداخت‌های اجتماعی
 (۲) مالیات‌های تصاعدی - پرداخت یارانه به افراد کم‌درآمد
 (۳) مالیات‌های تنازلی - دریافت مالیات‌های مستقیم از مصرف‌کنندگان
 (۴) مالیات‌های تناسبی - پرداخت‌های انتقالی اقتصادی
- ۲- ابزار دولت در وظیفه تخصیصی عبارتند از:
- (سال ۷۶) (۱) بودجه - سیاست‌های پولی - سیاست‌های مالیاتی
 (۲) بودجه - تغییر فعالیت‌های اقتصادی - ابزار پولی
 (۳) سیاست‌های مالیاتی - سیاست‌های پولی - استفاده از اوراق قرضه
 (۴) سیاست‌های پولی - سیاست‌های مالی - نرخ‌های مالیاتی
- ۳- چه کالاهایی دارای مصرف برابر و قیمت نابرابر هستند؟
- (سال ۷۸) (۱) کالاهای خصوصی (۲) کالاهای همگانی یا عمومی (۳) کالاهای پست (۴) مصرف غیررقابتی
- ۴- کدام یک از موارد زیر عامل شکست بازار به‌شمار می‌روند؟
- (سال ۷۸) (۱) افزایش اختلافات طبقاتی (۲) تورم شدید قیمت کالاها و خدمات
 (۳) کاهش درآمد مردم (۴) مصرف غیررقابتی
- ۵- کالای عمومی به کالایی اطلاق می‌شود که:
- (سال ۷۹) (۱) مکانیزم بازار در تهیه این کالاها کاربرد نداشته باشد.
 (۲) از طرف دولت مجاناً در اختیار طبقات کم‌درآمد جامعه قرار داده می‌شود.
 (۳) از طرف دولت برای تمام طبقات جامعه بدون استثناء قرار داده می‌شود.
 (۴) تمام افراد جامعه باید در تأمین هزینه آن مشارکت داشته باشند و در غیر این صورت حق استفاده از آن را ندارند.
- ۶- کالاهای خصوصی چه مشخصه‌ای دارند؟
- (سال ۷۹) (۱) کالاهای جانشین شونده ندارند. (۲) مصرف آن‌ها رقابتی است.
 (۳) منابع تولید محدودی دارند. (۴) هزینه نهایی آن‌ها صفر یا نزدیک به صفر است.
- ۷- منتسکیو مالیات را این‌گونه تعریف نموده است:
- (سال ۷۹) (۱) هیچ نوع مالیات وضع نمی‌شود مگر به‌موجب قانون
 (۲) مالیات بخشی از دارایی فرد است که وی برای استفاده از باقی‌مانده آن می‌پردازد.
 (۳) هیچ مالیات بر درآمدی عادلانه نیست که در آن پس‌انداز از مالیات معاف نشده باشد.
 (۴) مالیات وسیله‌ای برای تأمین هزینه‌های دولت و ابزار اصلی دولت برای اطمینان از وجود تعادل عمومی و پولی در اقتصاد است.
- ۸- در بودجه باز هزینه فرصت پروژه‌های عمومی معادل کدام تعبیر است؟
- (سال ۷۹) (۱) فایده از دست‌رفته بخش خصوصی به‌علت انتقال منابع به مصرف عمومی
 (۲) فایده از دست‌رفته یک طرح عمومی دیگر به‌علت انتقال منابع به این طرح
 (۳) هزینه‌های صریح طرح اجرایی مورد نظر به‌علت انتقال منابع به طرح
 (۴) هزینه‌های صریح طرح خصوصی اجرا نشده به‌علت انتقال منابع به این طرح
- ۹- وظایف اصلی مالیه عمومی عبارتند از:
- (سال ۷۹) (۱) تخصیص - توزیع - تثبیت
 (۲) تعیین سیاست‌های پولی و مالی
 (۳) تعیین ترکیب مخارج و درآمدهای عمومی
 (۴) بودجه‌نویسی و تحلیل معیار هزینه - فایده در بخش دولتی و اداره امور مالیات

- ۱۰- وظایف کلی دولت‌ها در بعد اقتصادی و در چارچوب ابزار مالیه عمومی عبارتند از:
- (۱) وظیفه تخصیصی، وظیفه توزیعی، وظیفه تثبیتی
(۲) وظیفه تثبیتی، وظیفه توزیعی، وظیفه تعدیلی
(۳) وظیفه تثبیتی، وظیفه توزیعی، وظیفه تنظیمی
(۴) وظیفه توزیعی، وظیفه تعدیلی
- (سال ۸۲)
- ۱۱- در تولید چه کالاهایی مکانیسم بازار شکست می‌خورد؟
- (۱) کالاهای خصوصی (۲) کالاهای مصرفی (۳) کالاهای عمومی (۴) کالاهای سرمایه‌ای
- (سال ۸۳)
- ۱۲- کالای عمومی به کالایی اطلاق می‌شود که:
- (۱) مکانیزم بازار در تهیه آن کاربرد نداشته باشد.
(۲) مصرف آن کالا برای تمام افراد جامعه اجباری باشد.
(۳) تمام استفاده‌کنندگان موظف به تأمین هزینه آن هستند.
(۴) مجاناً فقط در اختیار طبقات کم‌درآمد جامعه قرار می‌گیرند.
- (سال ۸۳)
- ۱۳- بخش‌های عمده مالیه عمومی عبارتند از:
- (۱) هزینه‌های عمومی - سرمایه‌گذاری‌های دولت - استقراض‌های دولت
(۲) حسابداری دولتی - بودجه‌بندی دولتی - اداره امور مالی دولت
(۳) درآمدهای عمومی - مالیات‌های مستقیم و غیرمستقیم - اداره امور مالی شامل بودجه‌بندی، حسابرسی و حفاظت از وجوه در اختیار دولت
(۴) هزینه‌های عمومی - درآمدهای عمومی - اداره امور مالی شامل بودجه‌بندی، حسابرسی و حفاظت از وجوه در اختیار دولت
- (سال ۸۳)
- ۱۴- وظیفه توزیعی دولت با استفاده از ابزار زیر قابل اجرا می‌باشد:
- (۱) برقراری مالیات با نرخ‌های تصاعدی و پرداخت یارانه
(۲) برقراری مالیات با نرخ‌های تصاعدی و مالیات منفی
(۳) برقراری مالیات بر ارزش افزوده و انجام پرداخت‌های انتقالی
(۴) برقراری مالیات‌های تصاعدی و معاف نمودن بعضی فعالیت‌های اقتصادی از پرداخت مالیات
- (سال ۸۳)
- ۱۵- ویژگی کالاها و خدمات عمومی عبارت است از:
- (۱) عدم امکان تولید توسط بخش خصوصی و حضور در کلیه توابع مصرف افراد جامعه
(۲) تولید و عرضه توسط دولت و دارای مصرف‌کننده صرفاً دولتی
(۳) غیرقابل رقیب بودن از نظر تولیدی و استثناء‌ناپذیری از نظر مصرفی
(۴) غیرقابل رقیب بودن از نظر مصرفی و استثناء‌ناپذیری از نظر تولیدی
- (سال ۸۴)
- ۱۶- وظایف کلی دولت‌ها در چارچوب مالیه عمومی عبارت است از:
- (۱) وظیفه تعدیلی، تخصیصی و توزیعی
(۲) وظیفه تخصیصی، توزیعی و تثبیتی
(۳) وظیفه تعدیلی، تثبیتی و تعدیلی
(۴) وظیفه توزیعی، تثبیتی و تعدیلی
- (سال ۸۴)
- ۱۷- پدیده‌های ازدحام در ارائه کالاهای عمومی در مورد کدام کالاها صادق است؟
- (۱) کالاهای عمومی خالص (۲) کالاهای عمومی ناخالص (۳) کالاهای با عرضه کم (۴) کالاهای با قیمت پایین
- (سال ۸۵)
- ۱۸- تحلیل هزینه - فایده در مورد کدام یک از موارد زیر امکان‌پذیر نیست؟
- (۱) کالاهای عمومی (۲) کمک‌های انتقالی دولت
(۳) سرمایه‌گذاری عمرانی دولت (۴) سرمایه‌گذاری‌های اشتغال‌زای بخش دولتی
- (سال ۸۵)
- ۱۹- مفهوم «سواری مجانی» عبارت است از فراهم آوردن زمینهای که
- (۱) افراد یا گروه‌هایی از کالا یا خدمتی استفاده کنند بدون آنکه در هزینه تأمین آن سهیم باشند.
(۲) افراد یا گروه‌هایی از کالا و خدمتی استفاده کنند و در قسمتی از هزینه تأمین آن سهیم باشند.
(۳) همه افراد و گروه‌ها از کالا و خدمتی استفاده کنند بدون آنکه در هزینه تأمین آن سهیم باشند.
(۴) همه افراد یا گروه‌ها از کالا و خدمتی استفاده کنند و در قسمتی از هزینه تأمین آن سهیم باشند.
- (سال ۸۶)

- ۲۰- ویژگی‌های کالای عمومی، کدام است؟
 (۱) رقابت ناپذیری و استثناء سازی
 (۲) رقابت ناپذیری و عدم استثناء سازی
 (۳) رقابت پذیری و عدم استثناء سازی
 (۴) رقابت پذیری و استثناء سازی
- (سال ۸۶)
- ۲۱- با وجود کسر بودجه مستمر دولت‌ها در سال‌های اخیر، هدف از واگذاری برخی شرکت‌های دولتی (به اصطلاح خصوصی سازی) (سال ۸۷)
 (۱) افزایش سطح اشتغال است.
 (۲) افزایش درآمدهای دولت است.
 (۳) اصلاح مدیریت و کارایی شرکت‌های دولتی است.
 (۴) کاهش تصدی‌گری دولت است.
- (سال ۸۷)
- ۲۲- در شرایط اشتغال کامل افزایش هزینه‌های خرید کالاها و خدمات با حفظ تعادل بودجه
 (۱) بر سطح درآمد ملی واقعی (به قیمت ثابت) بی‌تأثیر خواهد بود.
 (۲) منجر به کاهش سطح درآمد ملی واقعی خواهد شد.
 (۳) منجر به افزایش سطح درآمد واقعی خواهد شد.
 (۴) بر سطح عمومی قیمت‌ها بی‌تأثیر خواهد بود.
- (سال ۸۷)
- ۲۳- در شرایط اشتغال ناقص، افزایش هزینه‌های عمومی از محل استقراض
 (۱) منجر به افزایش سطح درآمد ملی و افزایش سطح عمومی قیمت‌ها خواهد شد.
 (۲) منجر به افزایش سطح اشتغال و افزایش سطح عمومی قیمت‌ها خواهد شد.
 (۳) منجر به افزایش درآمد ملی و افزایش سطح اشتغال خواهد شد.
 (۴) فقط منجر به افزایش سطح اشتغال شده و بر سطح قیمت‌ها بی‌تأثیر خواهد بود.
- (سال ۸۷)
- ۲۴- ضریب افزایش کسری بودجه دولت،
 (۱) کوچک‌تر از یک است.
 (۲) بزرگ‌تر از یک است.
 (۳) برابر یک است.
 (۴) ابتدا بزرگ‌تر و سپس کوچک‌تر از یک است.
- (سال ۸۷)
- ۲۵- دلیل افزایش بودجه آموزش و پرورش توسط دولت، چیست؟
 (۱) وجود مضرات مقیاس
 (۲) وجود پیامدهای خارجی مثبت
 (۳) وجود پیامدهای خارجی منفی
 (۴) وجود صرفه‌های مقیاس
- (سال ۸۷)
- ۲۶- کدام مورد مستقیماً GNP را افزایش می‌دهد؟
 (۱) افزایش هزینه‌های دولت
 (۲) کاهش هزینه‌های دولت
 (۳) کاهش کسری بودجه دولت
 (۴) معافیت‌های مالیاتی
- (سال ۸۷)
- ۲۷- پدیده ازدحام برای کدام کالاها صادق نیست؟
 (۱) کالاهای سره
 (۲) کالاهای ناسره
 (۳) کالاهای خصوصی
 (۴) کالاهای عمومی
- (سال ۸۷)
- ۲۸- ضریب افزایش هزینه‌های جاری ضریب افزایش هزینه‌های عمرانی دولت است.
 (۱) برابر با
 (۲) بزرگ‌تر از
 (۳) کوچک‌تر از
 (۴) در مقادیر پایین هزینه‌ها کوچک‌تر از
- (سال ۸۷)
- ۲۹- عمده مواردی که بازارها قادر به تخصیص مؤثر منابع نمی‌شوند، کدام است؟
 (۱) کالاهای خصوصی
 (۲) هزینه‌های داخلی
 (۳) پیامدهای خارجی
 (۴) مالیات مضاعف
- (سال ۸۸)
- ۳۰- کدام مورد جزو اهداف اقتصادی مالیه عمومی، نمی‌باشد؟
 (۱) حفظ توازن بودجه
 (۲) توازن تراز پرداخت‌ها
 (۳) عدالت اقتصادی و اجتماعی
 (۴) رشد و توسعه اقتصادی هماهنگ
- (سال ۸۸)
- ۳۱- در مورد کدام نوع کالاها، تأثیر خارجی ناچیز وجود دارد؟
 (۱) کاملاً عمومی
 (۲) شبه عمومی
 (۳) کاملاً خصوصی
 (۴) شبه خصوصی
- (سال ۸۸)

۳۲- هزینه‌های پرداخت اصل و فرع قرضه‌های دولتی جزو کدام هزینه‌ها هستند؟ (سوال ۸۸)

(۱) اجتماعی (۲) انتقال مالی (۳) اقتصادی (۴) سوخت شده

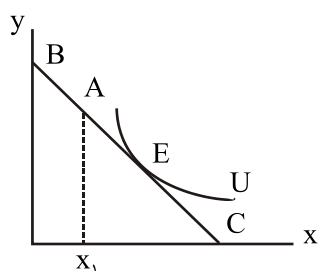
۳۳- منظور از عبارت «هزینه نهایی به صفر نزدیک می‌شود». این است که (سوال ۸۸)

(۱) هزینه نهایی در نقطه مطلوب تخصیص به صفر نزدیک می‌شود.
 (۲) سرمایه‌گذاری‌های بخش دولتی معمولاً پس از گذراندن مراحل اولیه، هزینه تولید را کاهش می‌دهند.
 (۳) در بخش دولتی پس از سرمایه‌گذاری اولیه، هزینه نهایی کمتری برای تولید واحدهای بعدی لازم است.
 (۴) در شرایطی که تولید یا توزیع، انحصاری بودن را ایجاد کند، صرفه مقیاس وجود ندارد.

۳۴- در اقتصاد بازار، توزیع درآمد با توزیع ارتباط دارد. (سوال ۸۸)

(۱) عوامل تولید (۲) کالاها و خدمات (۳) عادلانه کالاها و خدمات (۴) مالکیت عوامل تولید

۳۵- با توجه به شکل زیر در صورتی که جیره‌بندی کالای X در سطح X_1 باشد، تعادل مصرف‌کننده کدام نقطه خواهد بود؟ (سوال ۸۹)

- (۱) A
 (۲) E
 (۳) C
 (۴) B

۳۶- هزینه نهایی صفر است. (سوال ۸۹)

(۱) سیمان (۲) ساختمان (۳) گل (۴) برنامه‌های تلویزیونی

۳۷- کدام مورد از موارد شکست بازار و ناکامی در تأمین کارایی تلقی نمی‌شود؟

(۱) کالای عمومی (۲) بی‌ثباتی اقتصادی (۳) رقابت کامل (۴) آثار خارجی

۳۸- کدام مورد مثالی برای کالای همگانی خالص می‌باشد؟ (سوال ۸۹)

(۱) جاده‌ها و پل‌ها (۲) خدمات دفاعی (۳) استخرهای عمومی (۴) امکانات تفریحی

۳۹- پدیده «ازدحام» در خصوص کدام کالاها صادق است؟ (سوال ۹۰)

(۱) ضروری (۲) عمومی سره (۳) عمومی ناسره (۴) با عرضه محدود

۴۰- افزایش دخالت دولت در اقتصاد (سوال ۹۰)

(۱) درآمد مالیاتی را افزایش می‌دهد.
 (۲) همان افزایش وظیفه ارشادی دولت است.
 (۳) همان تصدی‌گری بیشتر دولت در اقتصاد است.
 (۴) سهم دولت را در تولید ناخالص داخلی افزایش می‌دهد.

۴۱- تهیه عمومی کالاهای خصوصی نظیر مراقبت‌های پزشکی بر چه مبنایی توجیه می‌شوند؟ (سوال ۹۱)

(۱) هزینه فرصت از دست‌رفته (۲) مسائل توزیعی (۳) مسائل عدالت‌جویانه (۴) مسائل تخصیصی

۴۲- هزینه اجتماعی قدرت انحصاری چه زمانی افزایش می‌یابد؟ (سوال ۹۱)

(۱) فایده نهایی مصرف‌کننده کمتر از درآمد نهایی است.
 (۲) هزینه نهایی با درآمد نهایی برابر است.
 (۳) تولید کم و هزینه بسیار بالا است.
 (۴) قیمت پایین‌تر از هزینه نهایی است.

۴۳- کدام یک مثال مناسبی برای کالای عمومی است؟ (سوال ۹۱)

(۱) حمل و نقل ریلی (۲) حمل و نقل عمومی (۳) خدمات درمانی ملی (۴) دفاع ملی

- ۴۴- طبق نظریه لیندال، اگر برای تهیه کالا به مقدار بهینه، رأی گرفته می‌شد:
- (۱) موافقت به صورت اتفاق آراء درمی‌آمد.
 (۲) مساله سواری مجانی پیش خواهد آمد.
 (۳) سهم مالیات هر یک از افراد مساوی خواهد شد.
 (۴) بازار به شکست برمی‌خورد.
- (سال ۹۱)
- ۴۵- ابزارهای مورد استفاده دولت در وظیفه تثبیتی عبارتند از:
- (۱) مالیات‌های تصاعدی - انتشار اوراق مشارکت - اتخاذ سیاست‌های پولی انقباضی
 (۲) سرمایه‌گذاری‌ها - هزینه‌های عمومی - ایجاد فرصت‌های شغلی
 (۳) سیاست‌های پولی - سیاست‌های مالی - سیاست‌های ارزی
 (۴) بودجه - تغییر فعالیت‌های اقتصادی - ابزار پولی
- (سال ۹۱)
- ۴۶- کدام اصل بودجه، براساس اصل اقتصادی «هزینه فرصت» مطرح شده است؟
- (۱) قابلیت اعتماد (۲) کفایت (۳) تناسب بودجه (۴) تنوع
- (سال ۹۱)
- ۴۷- با وجود چه شرایطی بازار «شکست» می‌خورد؟
- (۱) انتقال ضعیف درآمد
 (۲) مساله سواری مجانی
 (۳) عوامل مثبت بیرونی و انتقال ضعیف درآمد
 (۴) مساله سواری مجانی و عوامل مثبت بیرونی
- (سال ۹۱)
- ۴۸- هزینه‌های انتقالی مالی دولت شامل:
- (۱) بازپرداخت وام‌های بخش خصوصی است که دولت بنا به ضرورت‌های مختلف آن‌ها را تضمین نموده و بخش خصوصی قادر به بازپرداخت آن‌ها نگردیده است.
 (۲) کمک‌های مالی است که دولت به صادرکنندگان می‌پردازد.
 (۳) کمک‌های مالی است که دولت به تولیدکنندگان می‌پردازد.
 (۴) بازپرداخت اصل و بهره وام‌های دولت می‌باشد.
- (سال ۹۱)
- ۴۹- هزینه نهایی استفاده از کالای عمومی خالص، چقدر است؟
- (۱) بیشتر از هزینه نهایی کالای خصوصی
 (۲) بی‌نهایت
 (۳) برابر قیمت آن
 (۴) صفر
- ۵۰- هزینه خارجی موجب می‌شود که تولید سطح کارا صورت گیرد و منافع خارجی، منجر به تولید سطح کارا می‌گردد.
- (سال ۹۱)
- (۱) بیش از - در حد (۲) کمتر از - بیش از (۳) بیش از - کمتر از (۴) کمتر از - در حد
- (سال ۹۲)
- ۵۱- کدام گزینه، در ارتباط با اقتصاد اسلامی صحیح نمی‌باشد؟
- (۱) در اقتصاد اسلامی، مالکیت مشروع است.
 (۲) در اقتصاد اسلامی، انتقال مالیات وجود ندارد.
 (۳) در اقتصاد اسلامی، مخارج مصرفی بستگی به مالیات خواهد داشت.
 (۴) در اقتصاد اسلامی، تعیین میزان مالیات بر درآمد، بستگی به مخارج مصرف دارد.
- (سال ۹۲)
- ۵۲- به دلیل کمیابی منابع،
- (۱) برخی از افراد جامعه ناچاراً فقیر خواهند ماند.
 (۲) دولت باید تخصیص منابع در دسترس را انجام دهد.
 (۳) هر جامعه‌ای باید برنامه‌ریزی مرکزی اتخاذ کند.
 (۴) هر جامعه‌ای باید بین استفاده‌های رقیب از منابع در دسترس انتخاب انجام دهد.
- (سال ۹۲)
- ۵۳- کالای خصوصی خالص،
- (۱) اصولاً واقعیت ندارد.
 (۲) در مصرف با رقابت مواجه است.
 (۳) در تولید با رقابت مواجه است.
 (۴) در مصرف با رقابت مواجه نیست.